

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗМІСТОВИХ ПАРАМЕТРІВ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ З ПОКАЗНИКАМИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

I.С. Попович

Херсонський державний університет, ihorpopovych999@gmail.com

Постановка проблеми у загальному вигляді. У наукових дослідженнях розкрито сутність соціальних очікувань як регулятора соціальної поведінки особистості [4]. Показано, що соціальні очікування, як психічний стан індивіда відображають співвідношення суб'єктної оцінки актуальної ситуації взаємодії і уявлень індивіда про себе як суб'єкта поведінки в цій ситуації [5].

Особистість має власну систему соціальних очікувань. Ця система визначає перспективні лінії та її стратегію життя. Соціальні очікування особистості є процесом конструювання і відображення соціальної дійсності. Цей процес реалізується за допомогою механізмів інтеріоризації і екстеріоризації, інтерналізації, екстерналізації й об'єктивації, рефлексії, ідентифікації та стереотипізації. Досліджено мотиваційну складову соціальних очікувань у теоріях мотивації особистості, де очікування результатів є відношенням між витраченими зусиллями й отриманими результатами. Розглянуто соціальні очікування як прогнозування ефективності трудової діяльності. Дане прогнозування базується на аналізуванні валентності співробітника та інструментальності його роботодавця. Головна ідея таких досліджень – чим цінніший результат і вища ймовірність винагороди, тим більше зусиль докладе співробітник, щоб досягти мети [1; 3].

У системно-рівневій концепції відповідальності особистості майбутнього педагога доведено, що згідно прогнозованих змін умов зовнішнього оточення здійснюється завчасна підготовка, прогноз результатів і побудова програми дій. Саме це визначає напрямок і характер поведінки в сформованій ситуації [2].

Організація дослідження. Вкінці 2018-2019 навчального року – у літню екзаменаційну сесію отримано контрольний зріз показників успішності

студентів факультету фізичного виховання і спорту. Показниками успішності є середній бал і коефіцієнт якості знань. Ці показники взяті за другий семестр навчального року. Він визначений як загальна успішність студента. Є ключовим показником успішності за певний проміжок часу. Середній бал знаходиться в межах 1,0-5,0. Студенти, які отримують СБ=2,0 – відраховуються. Наступним, важливим показником успішності, що застосовано в дослідженні є якість знань. ЯЗ – визначається як співвідношення кількості відміток «А», «В», «С» за European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) до загальної кількості відміток. Якість знань є похідною успішності студента за сесію. Вказує на якісну складову навчально-професійної підготовки. Якість знань знаходиться в межах 0,0-1,0.

Психологічні змістові показники рівня соціальних очікувань досліджуваних визначені за опитувальником «Рівень соціальних очікувань» («PCO») [4] в період літньої екзаменаційної сесії 2018–2019 навчального року.

Статистичну обробку емпіричних даних здійснено за допомогою статистичних програм «Statistical Package for the Social Sciences» v. 23.0 або інша назва PASW (Predictive Analytics SoftWare) Statistics та «Microsoft Excel».

Виклад основного матеріалу. Пропонуємо оцінювати отримані індивідуальні результати психологічних змістових параметрів соціальних очікувань досліджуваних, орієнтуючись на наступні параметри, визначені за описовими частотними характеристиками (M) та (SD), що подані в табл. 1.

Таблиця 1

Середні значення та середньоквадратичні відхилення досліджуваних параметрів (n=123)

Досліджувані параметри	Середнє арифметичне, M	Середнє відхилення, SD
PCO _p	67,24	12,405
OP _p	17,20	3,201
OC _p	13,22	2,001
OP _p	36,17	8,165

СБ	3,79	0,58
ЯЗ _з	0,22	0,25
ЯЗ _п	0,24	0,24
ЯЗ _м	0,33	0,23

Профіль вибіркової сукупності за рівнями соціальних очікувань особистості (n=123) показав відносно схожий на криву Гауса розподіл емпіричних результатів. Отримано високі результати середнього рівня, які знаходяться у межах від 71,55% до 79,68% досліджуваних, низькі рівні – 5,69 % до 13,01% і відповідно високим рівнем володіють від 11,38% до 17,07% досліджуваних.

Констатуємо, що тільки у 5,69% досліджуваних сформований низький рівень очікуваного ставлення до учасників міжособистісної взаємодії, і відповідно 17,07% – мають високий рівень очікуваних результатів діяльності. Значна частина, 13,01% досліджуваних, володіє низьким рівнем обізнаності про передбачуваний перебіг подій, і тільки у 11,38% досліджуваних – високий рівень обізнаності про передбачуваний перебіг подій. Високим рівнем за цією шкалою володіє n=15; 12,19% досліджуваних. Середній рівень мають n=95; 77,24% досліджуваних і низький у n=13; 10,57% досліджуваних. Значення за шкалою рівень обізнаності особистості про передбачуваний перебіг подій, є відображенням соціально-психологічних особливостей обізнаності особистості про можливий сценарій розвитку події, володіння інформацією. Високим рівнем за цією шкалою володіє n=14; 11,38% досліджуваних. Середній рівень мають n=93; 75,61% досліджуваних і низький у n=16; 13,01% досліджуваних. Значення за шкалою рівень очікуваного ставлення до учасників міжособистісної взаємодії, є відображенням соціально-психологічних особливостей ставлення, ціннісно-сенсових орієнтацій у міжособистісній взаємодії. Високим рівнем за цією шкалою володіє n=18; 14,63% досліджуваних. Середній рівень мають n=98; 79,68% досліджуваних і низький у n=7; 5,69% досліджуваних. Значення за шкалою рівень очікуваних результатів

діяльності, є відображенням соціально-психологічних особливостей очікуваного прагнення досягти результату, домагань особистості. Високим рівнем за цією шкалою володіє $n=21$; 17,07% досліджуваних. Середній рівень мають $n=88$; 71,55% досліджуваних і низький у $n=14$; 11,38% досліджуваних.

Результати успішності студентів за показником середній бал оцінювалися за такими шкалами: оцінка за національною системою, оцінка ECTS і 100-бальна система оцінювання. Отримані результати середнього балу знаходяться в межах 2,56–4,75 за емпіричними даними. Середній бал успішності 4,7-5,0 («відмінно», А, 90-100) отримало $n=7$; 5,69% досліджуваних. Наступний показник середнього балу успішності 3,8–4,6 («добре», В-С, 74-89) отримало $n=57$; 44,71% досліджуваних. Середній бал успішності 2,8-3,7 («задовільно», Е-Д, 60-73) отримало $n=55$; 46,34% досліджуваних. Значення середнього балу успішності 2,0-2,7 («незадовільно з можливістю повторного складання», FХ, 35-59) зафіксовано у $n=4$; 3,25% досліджуваних. Досліджуваних з середнім балом успішності 1,0-1,9 («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни», F, 1-34) немає.

Показник якості знань диференційовано за трьома напрямками: загальноосвітня підготовка; практична та професійна підготовка; методична підготовка. Показник якості знань загальноосвітньої підготовки (ЯЗ_з) визначено за дисциплінами: «Філософія», «Психологія», «Педагогіка», «Екологія», «Історія України», «Інформаційні технології в галуз», «Англійська мова» та ін. Показник якості знань практичної та професійної підготовки (ЯЗ_п) визначено за дисциплінами «Біомеханіка і основи метрології», «Спортивна медицина», «Фізкультурно-спортивні споруди», «Олімпійський та професійний спорт», «Управління фізичною культурою і спортом» та ін. Показник якості знань методичної підготовки (ЯЗ_м) визначено за дисциплінами «Теорія та методика фізичного виховання», «Рухливі ігри з методикою викладання», «Плавання з методикою викладання», «Спортивні ігри з методикою викладання баскетболу», «Спортивні ігри з методикою викладання футболу», «Спортивні

ігри з методикою викладання волейболу», «Спортивні ігри з методикою викладання гандболу» «Легка атлетика з методикою викладання» та ін.

Керуючись логікою дослідження визначимо взаємозв'язки психологічних змістових параметрів соціальних очікувань з показниками успішності досліджуваних за коефіцієнтом кореляції Спірмена r . На основі отриманих статистично значущих коефіцієнтів кореляції, стверджуємо, що всі зв'язки є позитивними, але не усі значущими. Констатуємо, що рівень соціальних очікувань, має позитивний значущий зв'язок з середнім балом успішності, СБ ($r=0,612$; $p<0,01$), з рівнем якості знань практичної та професійної підготовки ЯЗ_п ($r=0,233$; $p<0,01$), з рівнем якості знань з методичної підготовки, ЯЗ_м ($r=0,607$; $p<0,01$). Рівень обізнаності особистості про передбачуваний перебіг подій, володіє позитивним значущим зв'язком з середнім балом успішності, СБ ($r=0,483$; $p<0,01$), з рівнем якості знань практичної та професійної підготовки ЯЗ_п ($r=0,173$; $p<0,05$), з рівнем якості знань з методичної підготовки, ЯЗ_м ($r=0,488$; $p<0,01$). Спостерігаємо, що рівень очікуваного ставлення до учасників міжособистісної взаємодії, має позитивний значущий зв'язок з середнім балом успішності, СБ ($r=0,591$; $p<0,01$), з рівнем якості знань практичної та професійної підготовки ЯЗ_п ($r=0,254$; $p<0,01$), з рівнем якості знань з методичної підготовки, ЯЗ_м ($r=0,586$; $p<0,01$). Рівень очікуваних результатів діяльності, володіє позитивним значущим зв'язком з середнім балом успішності, СБ ($r=0,549$; $p<0,01$), з рівнем якості знань практичної та професійної підготовки ЯЗ_п ($r=0,194$; $p<0,05$), з рівнем якості знань з методичної підготовки, ЯЗ_м ($r=0,541$; $p<0,01$).

Дослідження взаємозв'язків психологічних змістових параметрів соціальних очікувань з показниками успішності навчання майбутніх вчителів фізичної культури є емпірично підтвердженням, яке дозволяє зробити наступні рекомендації:

- 1) студентам з низькими рівнями психологічних змістових параметрів соціальних очікувань важливо спрямувати свої зусилля на вивчення дисциплін практичного та професійного спрямування і методичної підготовки;

2) підвищити показники рівня обізнаності про передбачуваний перебіг подій можливо через побудову ймовірних сценаріїв розвитку подій, підвищення поінформованості, підвищення загальної теоретичної обізнаності, що позитивно позначиться на показниках успішності майбутніх вчителів фізичної культури.

Висновки:

1. Психологічні змістові параметри соціальних очікувань майбутніх вчителів фізичної культури мають значущу позитивну двосторонню кореляцію з середнім балом успішності ($p < 0,01$), якістю знань з практичної та професійної підготовки ($p < 0,05$) і якістю знань методичної підготовки ($p < 0,01$).

2. Психологічні змістові параметри соціальних очікувань майбутніх вчителів фізичної культури не мають значущого кореляційного зв'язку з якістю знань загальноосвітньої підготовки досліджуваних ($p > 0,05$).

3. Отримані дані психологічних змістових параметрів соціальних очікувань щодо майбутньої професії дозволяють внести корективи у організацію освітнього процесу вчителів фізичної культури на стадії розробки освітньо-професійних програм та робочих планів.

Література:

1. Блинова О. Є., Круглов К. О. Значення соціального капіталу для психологічного благополуччя співробітників. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. Херсон: ВД «Гельветика», 2019, 1, 72-78. DOI: 10.32999/2663-970X/2019-1-11.

2. Галян І. М. Особистісні детермінанти відповідальності майбутніх педагогів. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. Херсон: ВД «Гельветика», 2019, 1, 15-21. DOI: 10.32999/2663-970X/2019-1-2.

3. Попович І. С. Мотиваційний компонент соціально-психологічних очікувань. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України*. К., 2011, т. XIII, ч. 4. С.290-297.

4. Попович І. С. *Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика*: навч.-метод. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 158 с.

5. Popovych I. S., Blynova O. Ye. Research on the Correlation between Psychological Content Parameters of Social Expectations and the Indexes of Study Progress of Future Physical

Education Teachers, *Journal of Physical Education and Sport*, 2019; 19(3), 847-853.
DOI:10.7752/jpes.2019.s312.